

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

**ЛЬВІВСЬКИЙ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС**

№ 3 2018

Львів

Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
«Львівський філологічний часопис»: Збірник наукових праць. – № 3. – Львів, 2018. – 308 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

доктор філологічних наук, професор О. А. Бабелюк

Заступник головного редактора:

доктор філологічних наук, професор О. В. Тищенко

Технічний редактор: П. В. Губич

Члени редколегії:

доктор педагогічних наук, професор М. М. Козяр
кандидат педагогічних наук, професор М. С. Коваль
доктор педагогічних наук, професор Б. І. Шуневич
кандидат психологічних наук, доцент В. І. Слободяник
доктор філологічних наук, професор Р. В. Васько
доктор філологічних наук, професор І. М. Колегаєва
доктор філологічних наук, професор Н. В. Петлюченко
доктор філологічних наук, професор О. П. Кушлик
доктор філологічних наук, професор Л. І. Белехова
доктор філологічних наук, професор О. Р. Валігура
доктор філологічних наук, професор О. М. Кагановська
доктор філологічних наук, професор В. Г. Ніконова
доктор філологічних наук, професор І. І. Серякова
доктор філологічних наук, професор Г. І. Приходько
кандидат філологічних наук, доцент О. С. Пальчевська
доктор філологічних наук, професор Данута Шимонік (Польща)
кандидат філологічних наук, доцент Маріте Опінцане (Латвія)
доктор філологічних наук, професор Джоанна Клара Теске (Польща)
доктор філологічних наук, професор Сью Гартон (Велика Британія)
доктор філологічних наук, професор Алоїз Волдан (Австрія)

**Включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися
результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук
з філологічних наук (Наказ Міністерства освіти і науки України № 1714 від 28.12.2017)**

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет за рішенням вченої ради
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(протокол № 9 від 04.05.2018 р.)**

Сайт видання: www.philologyjournal.lviv.ua

Лисанець Ю. В. МЕДИЧНИЙ НАРАТИВ ЯК ЛІНГВІСТИЧНА КАТЕГОРІЯ	145
Лоскутова Н. М. ОСОБЛИВОСТІ СУФІКСАЛЬНОГО ТЕРМІНОТВОРЕННЯ У КІНЕМАТОГРАФІЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	149
Лотфі Гаруді Г. С. БІЛІНГВІЗМ В УКРАЇНІ, ЙОГО СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ.....	155
Маркелова А. А. ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИМВОЛІВ ЗООНІМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ В ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА.....	159
Матушкіна Д. Д. ЛОКУСИ МІСТА ЯК СКЛАДНИКИ ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ В РОМАНІ «СВЯТО» Є. ПАШКОВСЬКОГО.....	163
Медвідь Н. С. СТРУКТУРНІ ТИПИ АНТРОПОНІМІВ У ДОКУМЕНТАХ ПАВЛА ПОЛУБОТКА.....	167
Монастирська Х. Р. ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО В ТВОРАХ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ (АЛЕГОРІЙНІ ПРОПРІАЛЬНІ НОМІНАЦІЇ).....	170
Мосієвич Л. В. ЯВИЩЕ ЕВФЕМІЇ В АНГЛОМОВНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	175
Накашидзе І. С. РИСИ НЕОКЛАСИЦИЗМУ В УКРАЇНОМОВНІЙ ПОЕЗІЇ КАНАДИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.....	178
Нідзельська Ю. М. ФУНКЦІОНУВАННЯ АКсіОЛОГЕМИ ЄВРЕЙСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ СІМ'Я В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	181
Нукyтchenko К. Р. COGNITIVE NATURE OF OCCASIONALISMS IN POSTFEMINIST FICTION.....	186
Оскірко О. П. НОМІНАЦІЯ МІЦНИХ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ У СХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ	192
Пальчевська О. С., Губич П. В. ГУМАНІТАРНЕ РОЗМІНУВАННЯ В УКРАЇНІ: КОМУНІКАЦІЯ, ТЕРМІНОЛОГІЯ, СЛОВНИК.....	197
Погребняк І. В. ДЕКОДУВАННЯ ЕПІСТОЛЯРІЮ ВОЛОДИМИРА ЛЕОНТОВИЧА	201
Prihodko A. I. COGNITIVE-COMMUNICATIVE FIELD OF EVALUATION.....	205
Reminska Yu. Yu. THEORETICAL FRAMEWORKS FOR THE LEGAL TERMINOLOGY (THE NEED OF RECONCEPTUALIZATION AND PARADIGM SHIFT).....	210
Романенко Л. В. У ГОЛОДУ НЕ ЖІНОЧЕ ОБЛИЧЧЯ: ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У ТВОРАХ ПРО ГОЛОДОМОР.....	215
Романченко А. П. ЕЛІТАРНА МОВНА ОСОБИСТІТЬ: КРИТЕРІЇ ВИОКРЕМЛЕННЯ.....	219
Савченко З. В. ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ВТРАЧЕНИХ ІЛЮЗІЙ У ПОВІСТІ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО «САНАТОРІЙНА ЗОНА».....	223
Сандій Л. В. СЛОВОТВІРНА НЕОНОМІНАЦІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ.....	228
Семенюк Т. П. ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ІНДИКАТОРИ ПЕРСУАЗИВНОЇ СТРАТЕГІЇ АРГУМЕНТУВАННЯ У НІМЕЦЬКІЙ КОМЕРЦІЙНІЙ РЕКЛАМІ.....	234
Слюніна О. В. КОНЦЕПТ <i>ВОГОНЬ</i> У ТВОРЧОСТІ І. В. ЖИЛЕНКО.....	239
Станіслав О. В. ДИНАМІКА КОГЕЗІЇ ТА СЕПАРАТИЗАЦІЇ У СИНТАКСИСІ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕТКУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ М. УЕЛЬБЕКА «ЕЛЕМЕНТАРНІ ЧАСТИНКИ»).....	244
Стовбур Л. М., Курлова А. Ю. СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ В. ЛІСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА».....	249
Тарасова А. В. ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ КОМПАРАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ.....	253
Телегіна Н. І., Сем'янів Д. О. СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ НОВЕЛІСТИКИ ЖАНА-ПОЛЯ САРТРА.....	258
Тищенко О. В., Тищенко Ю. О. ОБРАЗНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПРОТИСТАВЛЕНЬ <i>RIGHT/LEFT</i> , <i>STRAIGHT/CROOKED</i> В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: АКсіОЛОГІЯ І ТИПОЛОГІЯ.....	264
Фенюк Л. Д. ВІДНОСНА СЕМАНТИЧНА СПІЛЬНІСТЬ ІНТЕРЛЕКСЕМ УКРАЇНСЬКОЇ, ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ.....	269
Христіанінова Р. О. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНДИЦІЙНОЇ СЕМАНТИКИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	273
Цепенюк Т. О. КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	277
Шванова О. В., Шванов О. М. СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА БІОГАЗУ.....	283
Шихалієва М. А. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА НОВОТВОРЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ).....	287

КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Цепенюк Т. О.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

У статті розглянуто особливості функціонування компаративних фразеологічних одиниць у сучасній англійській художній прозі та проаналізовано способи їх перекладу українською мовою. Серед основних прийомів перекладу досліджуваних одиниць найпоширенішими є калькування, використання аналога та монолексемного відповідника, вилучення.

Ключові слова: компаративні фразеологічні одиниці, переклад, прийом перекладу, калькування, вилучення, аналог, еквівалент.

Цепенюк Т. О. Компаративные фразеологические единицы в англо-украинском направлении художественного перевода. В статье рассматриваются особенности функционирования компаративных фразеологических единиц в современной художественной англоязычной прозе и анализируются способы их перевода на украинский язык. Среди основных приемов перевода исследуемых единиц наиболее частотными есть калькирование, использование аналога и монолексемного соответствия, опущение.

Ключевые слова: компаративные фразеологические единицы, перевод, прием перевода, калькирование, опущение, аналог, эквивалент.

Tsepeniuk T. O. Comparative Phraseological Units in English-Ukrainian Translation of Fiction. Comparisons are widely used in literary works of many authors, thus constituting an exceptional flavor of a literary work. The article aims to highlight procedures, techniques, methods, strategies and tactics that prove useful to faithfully reproduce English comparative phraseological units in Ukrainian translations. Comprehensive research devoted to these comparative phrases (English in particular) through the prism of translation studies has not been done yet. Some of the aspects of comparativeness in terms of translation were studied by S. V. Altukhova, L. Yu. Nazarenko, V. S. Vinogradov, K. Mizin, R. Zorivchak. We have chosen modern English literary prose as the material of the investigation. Applying continuous sampling, we selected comparative phraseological units in English from 2119 pages of printed text. Total samples in English included 23 comparative phraseological units. Comparative phraseological units are subdivided into two groups – traditional comparisons and those invented by the author himself/herself. A translator has to deal with the two groups, especially while translating literary works. Traditional comparative phraseological units seem to be easier to translate into the target language; however they are characterized by specific features hindering the translation process. Scholars define two ways of comparative phraseological units translation – phraseological and non-phraseological. Normally translators are in a constant search for correspondences from vast resources of the Ukrainian language. The research done shows a wide range of procedures, methods and techniques applied by the Ukrainian translators in rendering English comparative phraseological units (calque, translation by analogy, lexical translation and omission).

Key words: comparative phraseological units, translation, translation technique, calque translation, omission, analogue, equivalent.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Порівняння як художній прийом зустрічається у творчості будь-якого письменника. В художньому мовленні компаративні конструкції широко використовуються з метою зображення образної характеристики дії чи ознаки предмета думки. Порівняння у художньому творі сприяють його експресивнішому, емоційнішому впливові на читача, надають творові більшої виразності. В основі механізму утворення порівняння лежить асоціативний зв'язок між предметами та явищами. Завдяки своїм лінгвістичним, когнітивним та культурологічним особливостям порівняння виступають цікавим об'єктом для перекладу [7, 7]. За ступенем

вживаності порівняння поділяють на традиційні та індивідуально-авторські. Перекладачам доводиться мати справу з усіма видами компаративних конструкцій, особливо якщо йдеться про переклад художніх текстів. Усі порівняльні конструкції викликають у перекладачів певні труднощі для адекватного їх відтворення цільовою мовою. Здавалося б, що традиційні порівняння легші для перекладу, однак вони мають свої особливості, які стосуються «історичного та культурного розвитку, побуту, способу життя, конкретності сприймання навколишнього світу тим чи іншим народом» [2, 51].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання перекладу компаративних фразеологічних одиниць висвітлювалися у багатьох наукових розвідках на матеріалі різних мов (С. В. Алтухова, К. Мізін, Л. Ю. Назаренко, В. С. Виноградов). У площині українсько-англійського напрямку

перекладу Р. П. Зорівчак досліджує особливості відтворення компаративних фразеологічних одиниць у монографії «Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія» [3]. Авторка визначає конвергентні і дивергентні риси українських та англійських фразеологізмів-інтенсифікаторів, які є визначальними в процесі їх перекладу. Дослідниця виділяє «три основні способи відтворення семантико-стилістичних функцій фразеологічних одиниць (ФО) оригіналу: фразеологічні способи відтворення, які полягають у віднайденні у мові-рецепторі повних або часткових еквівалентів для ФО оригіналу; метод фразеологічного калькування; дескриптивна перифраза» [3, 155]. Окрім того, вона також визначає основні хиби перекладача при відтворенні фразеології, які полягають у тому, «що вони часом не можуть знайти наявного еквівалента в фразеологічних фондах мови-сприймача й використовують інші, менш ефективні способи відтворення. Помилки перекладачів пов'язані також з тим, що інколи та чи інша ФО мови-джерела набуває певного нового, головню метафоричного, значення, яке не властиве її еквівалентові в мові-рецепторі. Причиною помилок буває і те, що фразеологізація вільних сполучень у різних мовах дає різні семантичні результати» [3, 158].

Мета нашого дослідження полягає у виявленні способів перекладу англійських компаративних фразеологізмів українською мовою у сучасній художній прозі.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**: 1) визначити структурні особливості компаративних фразеологізмів в англійській та українській мовах та їх вплив на переклад досліджуваних одиниць; 2) на основі проведеної вибірки здійснити аналіз перекладацьких стратегій та тактик перекладу компаративних фразеологічних одиниць; 3) визначити втрати при перекладі компаративних фразеологізмів та встановити способи їхнього усунення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У перекладознавчій літературі виділяється два способи перекладу компаративних фразеологічних одиниць: фразеологічний та нефразеологічний [1; 4]. Під фразеологічним способом мається на увазі використання в тексті перекладу стійких одиниць різного ступеня близькості між одиницями мови оригіналу та мови перекладу. Сюди належать такі прийоми відтворення компаративних фразеологічних одиниць українською мовою:

1) використання фразеологічного еквівалента: *as rich as Croesus* – багатий, як Крез, *as mute as a fish* – німий, як риба, *like a lamb* – як ягня. Таким способом відтворюються, як правило, такі порівняння, які мають спільні корені походження – Біблію, міфи, або третю мову, з якої були запозичені.

2) використання неповного/часткового відповідника – за семантикою така одиниця є повноцінним відповідником, проте

спостерігаються певні розбіжності у синтаксичній будові, наявні деякі зміни форми;

3) використання аналога – у МП вживається одиниця, яка містить інший образ. Якщо еквівалентів може бути тільки один, то аналогів декілька, зважаючи на кількість образів у МП, які виражають ту саму ознаку чи характеристику: *as soft as butter* – м'який, як віск, *to cherish like an apple of one's eye* – берегти, як зіницю ока, *drunk as a lord/bat/beast/beggar/broom/devil/dog/king/sailor etc* – н'яний, як чін/швець/хлоуц.

4) застосування трансформацій (антонімічний переклад, конкретизація, генералізація): *like million dollars* – на всі гроші, *red as a cherry/rose* – кров з молоком, *as proud as a peacock* – надувся/набундючився, як індик.

Нефразеологічні способи відтворення компаративних фразеологічних одиниць передбачають відтворення вихідної фразеологічної одиниці за допомогою лексичних засобів. Проте застосування таких способів веде до неминучих втрат у перекладі, що свідчить про недосконалість подібних прийомів. Тому здебільшого перекладачі застосовують їх лише у крайніх випадках. Нефразеологічний спосіб включає в себе використання таких прийомів:

вживання у мові перекладу монолексемних відповідників: *as easy as pie/winking/falling off a log* – легко, *as game as Ned Kelly* – задерикуватий;

калькування – В. С. Виноградов зауважує, що цей прийом веде до втрати національної образності звороту, однак зберігається смислова, стилістична та функціональна адекватність. При калькуванні образ у перекладному тексті залишається незмінним, проте послоблюється національний колорит, оскільки калька стає вільним словосполученням і сприймається часто як індивідуально-авторське утворення [1]: *as busy as a hen with one chick* – носить, як курка з одним курчам;

застосування описового перекладу – відтворення компаративної фразеологічної одиниці описово, вільними, усталеними сполуками, утвореними на рівні мовлення, які семантично, і зрідка стилістично, є рівновартісними висловам оригіналу [3]: *as dead as a doornail* – не подавати ознак життя, *as fit as a fiddle* – в хорошому настрої, у добромu здоров'ї, *as near as a toucher* – на волосину від чогось.

За Р. П. Зорівчак, описовими зворотами відтворюють семантико-стилістичні функції тих фразеологізованих порівнянь, які пов'язані з суто національною символікою, з особливостями побуту, традицій та способу мислення народу. «При відтворенні семантико-стилістичних функцій таких фразеологізмів перекладачі часто натрапляють на приховані невідповідності, розбіжності, так би мовити, естетичного плану» [3, 138]. Як і при застосуванні кальки, так і при описовому перекладі у вихідному тексті зникає образ, «а разом з ним стилістично-функціональна й експресивно-

емоційна конотації» [3, 119]. Найбільшою вадою описового перекладу, на думку Р. П. Зорівчак, є «спрощення, зубоження вислову» [3, 123].

використання контекстуального відповідника.

У корпусі проведеної вибірки компаративних фразеологічних одиниць нараховано 23 одиниці. Переважають дієслівні компаративні фразеологічні одиниці, кількість яких становить 16 одиниць, і ад'єктивних компаративних фразеологічних одиниць, відповідно, – 7 одиниць.

Автори аналізованих творів вживають компаративні фразеологічні одиниці з дієсловами руху, здебільшого, для вираження швидкості дії: *run like hell* (13, 103) – *втекти, як від диявола* (8, 78), *entered like a rocket* (9, 142) – *влетів, неначе ракета* (5, 145), *came as a torrent* (9, 494) – *посипалися одна за одною* (5, 471), *like lightning raised* (9, 305) – *умить витяг* (5, 299), *move ahead like lightning* (12, 103) – *підходило до блискавичного завершення* (7, 84).

До наступної групи належать компаративні фразеологічні одиниці, які вживаються для підсилення стану, як фізичного, так і емоційного: *slept like a baby* (13, 134) – *спав, як дитина* (8, 102), *спав, наче немовля* (8, 107), *feel like a million dollars* (13, 302) – *чудово почуватися* (8, 229), *felt like (a) block(s) of ice* (11, 195) – *перетворилося на крижану брилу* (6, 225), *зadubli vid холоду* (6, 291).

Менш чисельну групу становлять компаративні фразеологічні одиниці, які виражають силу, інтенсивність, несподіваність дії: *thunder exploded like a bomb* (11, 69) – *неначе вибух, гримнув грім* (6, 88), *is leaking like a sieve* (12, 46) – *протікає, як сито* (7, 42), *scream like a madman* (10, 375) – *кричав, як навіжений* (1, 447), *заволав, божжеволіючи з рознуки* (4, 85), *was collapsing like a house of cards* (10, 277) – *валилося, наче картковий будиночок* (1, 334), *розпадався, наче картковий будиночок* (4, 14).

Для підсилення ознаки сучасними авторами були використані такі ад'єктивні компаративні фразеологічні одиниці: *white as milk* (11, 295) – *білим, як молоко* (6, 337), *neat as a pin* (13, 143) – *абсолютно чітким* (8, 108), *black as soot* (9, 325) – *чорні, як сажа* (5, 317), *as white as a ghost* (10, 50) – *білий, як привид* (1, 66), *білий, як привид* (2, 43), *white like an angel* (10, 147) – *білою, наче в ангела, шкірою* (1, 181), *мав ангельсько-білу шкіру* (3, 7).

Спільними і найпоширенішими структурними моделями компаративних фразеологічних одиниць, як ад'єктивної, так і дієслівної ознаки, в обох мовах є:

(as) + Adj + as/like + N прикм.+як/мов/наче/неначе/немов... +ім.

as white as a ghost білий, як привид

V + as/like + N д-во + як/мов/наче/неначе/немов... +ім.

sleep like a babyспати, як немовля

Так, із 23 випадків вживання англійських компаративних фразеологічних одиниць, у 15 (65%)

ці одиниці було відтворено українською мовою зі збереженням структурної відповідності: “*The whales floated lifeless in the tank, their mouths hanging open and their tongues were black as soot*” (9, 325). – «*Бездиханні тіла тварин плавали по поверхні басейну, у відкритих пащах виднілися чорні як сажа язика*» (5, 317).

Однак українській мові характерна модель, якої немає в англійській – V+N_{instr} – утворення порівняння за допомогою іменника в орудному відмінку без сполучника: “*The marble façade blazed like fire in the afternoon sun*” (9, 119). – «*У пообідньому сонці мрамуровий фасад палав вогнем*» (5, 123). На думку Р. П. Зорівчак «такі ФО сповнені експресії й завдяки стислості емоційніші, ніж звичайні порівняння. Вони становлять, так би мовити, трамплін для модифікації порівнянь в інші художні фігури» [3, 74].

Для української мови характерним також є явище інверсії у структурі порівняння, коли елемент порівняння – компаратор передус стрижневою елементу – основі порівняння: *як квітка гарна, як мед солодкий*. Графічно їхню структуру можна зобразити у вигляді моделі як+N+Adj/V. Відтворення англійських порівнянь українськими з такою структурою теж мало місце: “*Langdon instinctively spun like a torpedo*” (9, 416). – «*Ленгдон інстинктивно, як торпеда, рвонує вперед*» (5, 400). Перенесення компаратора у початкову позицію порівняння робить таку конструкцію експресивнішою та більше привертає увагу читача до описуваних подій.

Невідповідність структури англійських та українських компаративних конструкцій підсилювального значення викликається застосуванням описового перекладу цих одиниць. Компаративні фразеологічні одиниці оригіналу здебільшого замінюються українськими прислівниками. Відносна кількість таких випадків становить 22%: “*She made him feel like a million dollars, with or without a headache*” (13, 302). – «*Вона примушувала Адама чудово почуватися, незважаючи на головний біль*» (8, 229). “*Like lightning, he raised a walkie-talkie and spoke into it*” (9, 305). – «*Він умить витяг рацію і щось сказав у мікрофон*» (5, 299). Хоча, з погляду контрастивної лінгвістики, такі різномовні одиниці, які відрізняються структурно-граматичною будовою, не можуть бути рівноцінними, з точки зору перекладознавства, на думку Р. П. Зорівчак, вони рівнозначні – «маючи різну структурно-граматичну будову, такі різномовні ФО можуть забезпечувати повну адекватність відтворення змісту» [3, 50]. Застосування такої трансформації диктується або відсутністю у мові перекладу одиниць з аналогічною образною основою порівняння і такою ж структурою, або контекстуальними параметрами.

Як свідчать розглянуті приклади, в цілому структурна сторона порівняння не настільки специфічна, щоб створювати непереборні перешкоди для перекладу цих одиниць з однієї мови на іншу.

Таким чином, в структурно-граматичному плані компаративні фразеологічні одиниці, як правило, збігаються в обох мовах, певні розбіжності спостерігаються в семантичному плані. Власне невідповідність конотативного і денотативного планів викликає труднощі відтворення образних, оцінних та емоційних параметрів компаративних фразеологічних одиниць.

Як перекладацький прийом, калькування для відтворення компаративних конструкцій підсилювального значення застосовується у тих випадках, коли образ порівняння знайомий носіям культури цільової мови. Під калькуванням розуміють метод «при якому „живцем” переносять ідею створення вислову оригіналу та його структуру в цільову мову» [3, 81]. Застосовується цей прийом при перекладі таких порівнянь, які містять терміни спорідненості, природні явища, міфологічні образи, предмети побуту, які відомі носіям обох культур:

“Good Lord. What time did you get up?”

“Around seven. I very rarely sleep late.”

“Neither do I. But I slept like a baby.” (13, 142).

Господи, о котрій ти встала?

Близько сьомої. Зазвичай я рано встаю.

Так само, як і я. Минулої ночі я спав, наче немовля (8, 107).

Обидва порівняння *slept like a baby* і *спав, наче немовля*, вжиті у значенні *міцно спати, находившись, натомившись*, збігаються як за структурою, так і за семантикою. У двох мовах наявні й інші компаративні фразеологічні одиниці для позначення стану міцного сну: в англійській мові *to sleep like a log* та *спати, як камінь/як мертвий*; *спати на оба (на два) вуха*; *спати без задніх ніг, без пам'яті*; *мов (як, наче) убитий (побитий, вбитий, забитий)*; *сном праведника (праведників)*; *спати, мов дитина по купелі* в українській мові.

У романі “Miracle” («Диво») описується ситуація після страшного буревію. Угіддя головних героїв зруйновані, в саду від вітру повалилися дерева, у Меггі сильно протікає пошкоджений дах: “The house is leaking like a sieve, and I've got Niagara Falls in my kitchen” (12, 46). – «Будинок протікає, як сито, у кухні просто Ніагарський водоспад!» (7, 42). Українська порівняльна конструкція повністю відтворює семантику і образність англійської компаративної фразеологічної одиниці. В українській мові порівняння *як/мов крізь сито*, яке здебільшого вживається у сполученні зі словами *сіяти, сіятися*, має значення *густо, безперервно* (про дощ, мряку) [6, 287]. Такий образ викликає в уяві українського читача відповідну картину: дощ був настільки сильним, що стеля, з якої текла вода, нагадувала сито. Додаткової конотації додає використання метафори-гіперболи *I've got Niagara Falls* – у кухні просто Ніагарський водоспад. Окрім того, українське речення, на відміну від англійського, є не розповідним, а окличним, що робить його інтенсивнішим, та емоційнішим.

У наступному прикладі порівняльну конструкцію використано для передачі не тільки швидкості руху, а й емоційного стану персонажа: “The guards parted as Commander Olivetti entered the room like a rocket” (9, 142). Капітана Оліветті страшенно розлютило те, що Вітторія, намагаючись попередити камерарія про небезпеку, яку готували ілюмінати, зателефонувала оператору комутатора Ватикана. Червоний з люті він вдирається до кабінету, де сиділи зачинені Вітторія та Ленгдон: «Гвардійці розступилися, даючи дорогу командирі Оліветті, який влетів, наче ракета» (5, 145). Перекладачка А. Кам'янець відтворює нейтральне англійське дієслово *entered* маркованим українським гіпонімом *влетіти* у значенні швидко *входити, вбігати*, який підкреслює характеристики ракети, як образу порівняння. Порівняльна конструкція *like a rock* неодноразово зустрічалася на сторінках роману “Angels and Demons” («Янголи і демони»). У різних випадках А. Кам'янець по-різному її відтворювала, орієнтуючись на ситуацію та інші особливості її вживання. Здебільшого таке порівняння використовувалося для підсилення швидкості, інтенсивності дії, вираженої дієсловами *fell* і *drop*: “Langdon fell like a rock” (9, 506). – «Ленгдон падав, як камінь» (5, 482). “The freight elevator dropped like a rock” (9, 87). – «Вантажний ліфт летів униз, наче камінь» (5, 94). В українській мові існує аналогічне порівняння, проте з іншим образом, – *повалитися (звалитися), як (наче, мов) сніп* у значенні *важко впасти всім тілом* [6, 347]. Однак він не підходить до цього ситуативного контексту, оскільки оригінальні порівняльні звороти використані для підсилення швидкості, а не раптовості.

Англійська компаративна фразеологічна одиниця (*as*) *white as milk* може передавати семантику кольору різних об'єктів та блідої, незасмаглої шкіри. Повним еквівалентом англійського порівняння є російська компаративна фразеологічна одиниця *белый как молоко*, яка виражає як колір об'єктів, так і матово-білу шкіру. З першим значенням англійської компаративної фразеологічної одиниці співпадає німецька компаративна фразеологічна одиниця *weiss wie Milch*, яка передає семантику лише кольору (в основному обмежується позначенням кольору скла – *Milchglas*), збігаючись з першим значенням англійської компаративної фразеологічної одиниці. Українська компаративна фразеологічна одиниця *білий (-а), як молоко* позначає білолицю, незасмаглу жінку, тобто не повністю збігається за значенням з англійською, зокрема з першим. Окрім того, образний еталон *молоко* в українській мові номінує також і сиву людину: *побілів як молоко, сивий як молоко* [5, 63]. Цю компаративну фразеологічну одиницю було використано в романі “Book of Names” («Книга імен») у другому її значенні, тобто для позначення кольору блідої шкіри обличчя Рауля, Темного янгола, який був смертельно поранений у сутичці з Девідом: “... his swarthy face was now

white as milk ...” (11, 255). Т. Некрыч в перекладі вживає український частковий відповідник цієї конструкції **білий як молоко**, яке збігається за другим значенням англійської компаративної фразеологічної одиниці: «... його смагляве обличчя стало **білим як молоко ...**» (6, 337).

В англійських компаративних фразеологічних одиницях іменник **stone**, як еталон порівняння, виражає вагу або брак почуттів, емоцій чи рухів [8]: “*He struggled to keep up, but his legs felt like stone*” (11, 3). Однак у цьому випадку перекладач А. Кам'янець не вживає українське порівняння **як камінь**, а, зважаючи на контекст, вдається до українського фразеологізму – **голова (руки, ноги і т. ін.) [мов (немов)] свинцем налита (налиті, налилася, налилися)**, який використовується для вираження відчуття важкості у голові, руках, ногах і т. ін. [6, 245]: «Він намагається не відставати, але ноги **немов налити свинцем**» (6, 14).

У перекладі наступного прикладу українською мовою спостерігається застосування прийому генералізації відносно образу порівняння – англійське **bomb** замінено його українським гіперонімом **вибух**: “*Its upper windows shattered even as thunder exploded like a bomb*” (11, 69). – «3 вікон на верхньому поверсі посипалося скло, і відразу, **неначе вибух, гримнув грім**» (6, 88).

В перекладах художніх творів є чимало випадків пропущення компаративних конструкцій, і лише іноді такі пропуски, на думку Р. П. Зорівчак можуть бути виправдані лінгвально. Пропуски таких одиниць, а особливо фразеологізованих порівнянь, «відчуваються дуже сильно й болюче, болючіше, ніж окремих слів» [3, 130]. Такий факт свідчить про важливу роль компаративних фразеологічних одиниць у художньому контексті. У перекладах аналізованих творів було зафіксовано лише один випадок вилучення компаративної фразеологічної одиниці. В одному з епізодів роману “*Toxic Bachelors*” («Неодружені та небезпечні») Чарлі намагається з'ясувати, чи справді Анна навчалася у Колумбійському університеті, як вона це сама сказала йому. Після декількох невдалих спроб секретарки прояснити ситуацію, Чарлі сам вирішує зателефонувати до університету. Він не йняв віри, що жінка, якій він довіряв і в яку закохався, могла обманути його. Це радше було недбале ставлення працівників університету. Та почувши у відповідь ту ж саму інформацію, Чарлі збентежився і засмутився: “*Carole Anne Parker had never graduated from Princeton. In fact, according to their records, when they checked further, no one by that name had ever*

attended the school. As he hung up the phone, a cold chill ran down his spine. And five minutes later, feeling like a monster, he called Columbia's School of Social Work. They told him the same thing. She had never attended Columbia either. When he hung up the phone, he knew he had found the fatal flaw. The woman he was falling in love with was a fraud” [13, 339].

Вираз **feeling like a monster** служить для вираження почуттів Чарлі, а саме високого ступеню роздратованості та занепокоєння. Однак в українському перекладі І. Паненко вилучає його: «*Керол Анна Паркер ніколи не закінчувала Принстон. Навіть більше – згідно зі списками, які вони перевірили, ніхто на таке ім'я навіть не вчився у цьому університеті. Коли Чарлі поклав слухавку, холодок пробіг йому по спині. П'ятьма хвилинами пізніше він уже телефонував до факультету соціальної роботи Колумбійського університету. Там йому сказали те саме. Вона ніколи не вчилася і тут. Коли Чарлі клав слухавку, він вже знав, де фатальна помилка. Жінка, у яку він закохався, – шахрайка*» [8, 257].

Таке вилучення образного інтенсифікатора знижує доволі відчутно емоційний градус оригіналу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки. Переклад компаративних конструкцій підсилювального значення здійснюється у двох аспектах: структурному і семантичному. Проблеми перетворення структури підсилювального порівняння вирішуються легше, ніж семантичних перетворень, оскільки в українській та англійській мовах вони характеризуються відносною структурною подібністю. Відтворення семантико-стилістичних особливостей компаративних конструкцій підсилювального значення вимагає від перекладачів значно більших зусиль. Основною вимогою є збереження у цільовому тексті образності, однієї із найважливіших характеристик компаративних конструкцій. Здебільшого образ порівняння у двох мовах не співпадає, що спонукає перекладачів вдаватися до використання аналога, калькування, вживання моноксемного відповідника, як правило, прислівника-інтенсифікатора. Основною хибою використання такого прийому є втрата у тексті перекладу образності та оцінності і зниження експресивності. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у виявленні труднощів відтворення українських компаративних фразеологічних одиниць англійською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва, 2001. 224 с.
2. Дудченко М. М. Чернюк Н. І. До питання про відтворення образних порівнянь. Теорія і практика перекладу. Республіканський міжвідомчий науковий збірник. 1981. В.5. С. 51-55.
3. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів, 1983. 173 с.
4. Кабанова С. В. Вираження кількісно-якісних відношень синтаксичними структурами англійської мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків, 1997. 18 с.

5. Мізін К. І. Системні маркери компаративної фразеології крізь призму зіставлення (на матеріалі англійської, німецької, української та російської мов). Мовознавство. 2009. №5. С. 60-70.
6. Новий тумачний словник української мови: у 3 т. / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ, 2008. Т. 3. 864 с.
7. Салмина Д.В. О сочетании наречий-интенсификаторов с отадъективными глаголами. Глагол в лексической системе современного русского языка. 1981. № 5. С. 99-104.
8. АБВУД Lingvo X3

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Браун Ден. Код да Вінчі. Харків, 2008. 480 с.
2. Браун Ден. Код да Вінчі. Всесвіт. 2006. № 1-2. С. 6-113.
3. Браун Ден. Код да Вінчі. Всесвіт. 2006. № 3-4. С. 3-96.
4. Браун Ден. Код да Вінчі. Всесвіт. 2006. № 11-12. С. 3-104.
5. Браун Ден. Янголи і демони. Харків, 2008. 544 с.
6. Грегори Дж., Тінторі К. Книга імен. Харків, 2007. 352 с.
7. Стіл Даніела. Диво. Харків, 2008. 175 с.
8. Стіл Даніела. Неодружені та небезпечні. Харків, 2008. 398 с.
9. Brown Dan. Angels and Demons. New York, 2006. 608 p.
10. Brown Dan. The Da Vinci Code. New York, 2003. 454 p.
11. Gregory Jill, Tintori Karen. Book of Names. New York, 2007. 320 p.
12. Steel Danielle. Miracle. New York, 2005. 225 p.
13. Steel Danielle. Toxic Bachelors. Berkshire, 2006. 512 p.